

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV İDEYA – SİYASİ İRSİNDƏ MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR

Şasəddin Sabir oğlu Mikayılov

ADPU Şamaxı filialı

fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

mikayilov.elmiishler@mail.ru

Xülasə

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Ulu Öndər Azərbaycan cəmiyyətində şəxsiyyət, milli mentalitet, milli kimlik, mədəniyyət və s. kimi mənəvi dəyərlərin formalaşdırılması yollarını qarşıya bir məqsəd kimi qoydu. Deyə bilərik ki, qeyd olunan mənəvi dəyərlər hər bir cəmiyyətin mövcudluğu və inkişafı, hər bir şəxsin həyat fəaliyyəti və başqa insanlarla qarşılıqlı münasibətləri üçün ən zəruri amildir. Qoyulan bu məqsədlərin nəticəsi olaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin ideya siyasi irsi Azərbaycan xalqının

düşmən üzərində qələbəsini təmin etdi və torpaqlarımız işğaldan azad olundu. Nəticə olaraq qeyd etmək olar ki, Ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin müqəddəs missiyasını gerçəkləşdirdi, milliliklə dövlətçilik ideyalarını bir-birinə qovuşdurdu və onların sarsılmaz vəhdətini təşkil etdi.

Açar sözlər: mədəniyyət, milli mənlilik, tərbiyə, gənclər, vətən, millət.

Summary

After Azerbaijan gained independence, the Great Leader changed the personality, national mentality, national identity, culture, etc. in the Azerbaijani society. He set the ways of forming moral values as a goal. We can say that the mentioned moral values are the most necessary factor for the existence and development of every society, every person's life activity and interactions with other people. As a result of these goals, the ideological and political heritage of Great Leader Heydar Aliyev ensured the victory of the Azerbaijani people over the enemy and our lands were freed from occupation. As a result, it can be noted that National leader Heydar Aliyev made the sacred mission of the independent Azerbaijani state a reality, united the ideas of nationality and statehood and organized their unshakable unity.

Key words: culture, national self, education, young people, homeland, the nation

Ulu öndər Heydər Əliyev xalqımızın milli mənlilik şüurunun güclənməsində, azadlığa və müstəqilliyə qovuşmaq istəyində, elm və mədəniyyətimizin inkişafında böyük rol oynamışdır. Məlumdur ki, bu məsələyə fəlsəfi aspektdən yanaşdıqda aydın olur ki, hər bir cəmiyyətin inkişafında maddi və mənəvi həyat dialektik tamlıq təşkil edir, hər iki tərəf bir-birini şərtləndirərək ayrılmaz tərəflər hesab olunur. Azərbaycanı hərtərəfli inkişaf yoluna çıxaran Ulu Öndər Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrün nailiyyətləri göz qabağındadır; cəmiyyətin maddi həyatı olan güclü iqtisadiyyatın yaradılması və mənəvi həyatı olan yüksək mənəvi dəyərlər sisteminin formalaşdırılması bunların reallığıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin iqtisadi sahədə milli neft strategiyası Qərbin integrasiyasına geniş yol açdı. “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində Bakı - Tbilisi- Ceyhan, Böyük İpək yolunun bərpası, TRASEKA nəqliyyat dəhlizinin reallaşması Ulu Öndərin bəşəri xidmətlərindən irəli gəlir.

Ulu Öndər çıxışlarında, məruzələrində mənəvi prinsipləri daim əsas götürmüşdür. Hələ Sovetlər dövründə onun ümumbəşəri mütərəqqi prinsipləri cəmiyyətin mənəvi həyatında mühüm yer tuturdu. Ulu Öndər nəinki Ə.Xəqani, N.Gəncəvi, İ.Nəsimi, M.Füzuli, M.F.Axundzadə, C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, H.Cavid eyni zamanda Ə.Firdovsi, Ə.Nəvai, V.Şekspir, L.Tolstoy, A.Puşkin, Ş.Rustaveli və başqa mütəfəkkirləri daim mədh edərək, Azərbaycan gənclərinin bu dahilərin əsərlərini oxuyub dərk etməsini daim təbliğ etmişdir. Ulu Öndər artıq müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə bu fəaliyyəti daha da dolğun şəkildə gücləndirdi. Ulu Öndər şəxsiyyətin, millətin, cəmiyyətin mənəvi dəyərlərini şərh edərkən Azərbaycan xalqının tarixini və mədəniyyətini həmişə əsas götürmüşdür. Belə izah olunur ki, xalqımızın bu gün əldə etdiyi milli - mənəvi inkişafı və mədəniyyəti onun öz keçmişinə olan münasibətində tarixi mədəniyyətimizin nə dərəcədə mənimsənilməsindən asılı olmuşdur.

Ulu Öndər mənəvi dəyərlər sistemində Azərbaycan ailəsini və onun ənənələrini, mədəniyyətini əsas götürürdü. Onun ideya siyasi irsindən belə başa düşülürdü ki, mənəvi cəhətdən sağlam, mədəniyyəti zəngin olan ailə gənc nəslin dayaqıdır və mənəvi qida mənbəyidir. Ulu Öndər qeyd edirdi: “Ailə xüsusi mürəkkəb insan münasibətləri aləmidir. Burada böyük bir nəzakət, həssaslıq, şəxsiyyətin ləyaqətinə hörmət və ehtiram lazımdır”.

Ulu Öndərin ideya- siyasi irsində qeyd olunan dəyərlərdən biri də gənclərin sağlam düşüncəyə, sağlam orqanizmə malik olmasıdır və buna arxalanaraq onlar yaşlı nəsillərə hörmət göstərməli və onlardan nümunələr götürməlidirlər. Ulu Öndər 1993-cü ilin noyabrın 2-də şəhid valideynləri, elm və incəsənət adamları ilə görüşündə belə söyləyirdi: “İndi bizim əsas vəzifəmiz gənclərdə vətənpərvərlik ruhu, milli ruh, döyüş ruhunun qaldırılmasıdır. Vətəni, torpağı müdafiə etmək hər bir gənc üçün müqəddəs vəzifə olmalıdır. Torpaqlarımızın zəbt olunmasına dözməməliyik. Millətini, torpağını sevən hər bir adam buna razı olmamalıdır”

Ulu Öndər bu dəyərlərlə xilaskarlıq yolunu qətiyyətlə seçdi; “Gəncə qiyamı”na son qoydu, Cənub və Şimal bölgəsindəki pozucu qüvvələrin fitnəkar əməllərinə son qoydu, milli həmrəylik və vətəndaş

birliyi təmin olundu.

Ulu Öndər dəyərlərlə bağlı bir neçə fikirlərini bildirmişdir və buna nəzər salaq;

- Hər bir xalqın o cümlədən də Azərbaycan xalqının öz milli mənliliyi və mentaliteti vardır. Bu mənlivi keyfiyyətləri daha çox xalqın qabaqda gedən adamları ifadə və təmsil etməlidir.

- Xalqın saf mənliviyatını bərqərar etmək, inkişaf etdirmək, bütün mənlvi hallara qarşı mübarizəni gücləndirməkdən ibarət olmalıdır.

- Müstəqilliyimizi əbədiləşdirmək, ərazilərimizi bütün təcavüzlərdən, bu günkü və gələcək təcavüzləri qorumaq üçün xalqımıza milli birlik, mənlivi həmrəylik və vətəndaş həmrəyliyi lazımdır.

- Təhsil ocaqlarında gənc nəslə xalqımızın mənlivi dəyərləri əsasında tərbiyələndirmək, mənlivi cəhətdən sağlam və saf insanlar kimi tərbiyə etmək məsləsi mühüm yer tutmalıdır.

- Biz azərbaycanlılara və gələcək bütün nəsillərə də tövssiyə olunur: heç vaxt inamımızdan, dinimizdən, əqidəmizdən uzaqlaşmayaq və bu mənlivi mənbələrimizdən istifadə edərək gələcəyimizi quraq.

Ulu Öndərin mənlivi dəyərlərimizlə bağlı fikirlərində dərin bir hikmət işığı vardır. Böyük zəka sahibi qeyd edirdi ki, təhsil ocaqlarında gənclərimizi xalqımızın mənlivi dəyərləri əsasında tərbiyələndirmək, mənlivi cəhətdən sağlam və saf insanlar kimi tərbiyə etmək məsləsi mühüm yer tutmalıdır. Bilmək lazımdır ki, milli-mənlivi dəyərlər hər bir cəmiyyətin, hər bir xalqın mövcudluğu və inkişafı üçün ən zəruri amildir. Mənlivi dəyərlərimizin gücləndirilməsi həm də mühakimələrə əsaslanaraq əqidə halında formalaşmasıdır. Əqidə insana inam verir, insanı olduqca mübariz edir və nəticədə əqidəli insanlar vətən uğrunda, millət, xalq uğrunda canlarından keçməyə hər an hazır olurlar. Hətta Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqil dövtət kimi yaşaması uğrunda canını fəda verməyə hər an hazır olduğunu belə ifadə etmişdir: “Əgər hər hansı bir namərd gülləsi, hansı bir terrorçu gülləsi məni həyatdan götürsə, özümdə, övladlarımda müstəqil Azərbaycanın yaşaması yolunda qurban olmağa hazırıq”

Ulu Öndər Heydər Əliyev ideya -siyasi irsinin qorunması və yayılması obyektiv əsaslara malikdir. Bu əsaslardan biri də gənc nəsilə dövlətçilik ideyasını inkişaf etdirməkdir. Bu baxımından yeni müstəqillik əldə edən bir ölkədə dövlət xadimlərinə, vətənə və dövlətçiliyə sevgi ənənəsinin formalaşması milli mentalitetimizdə də birtərəfliliyin aradan qaldırılmasına xidmət edir. Bu baxımdan Ulu Öndər Heydər Əliyevin bir şəxsiyyət kimi ideyalarının müasir ictimai şüurun strukturuna daxil edilməsi olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir. Ulu Öndər Heydər Əliyev qeyd edirdi ki, milli ordu və polis Azərbaycan Respublikasının - milli təhlükəsizliyini, əhalimizin əmin - amanlığını və mühafizəsini təmin etmək üçündür. Lakin milli təhlükəsizlik təkə ordu və polislə təmin edilə bilməz. Ona görə də dövlətin müstəqilliyinin və təhlükəsizliyinin təmin olunmasında siyasi-mədəni-mənlivi fəaliyyətin gücləndirilməsini başlıca məqsəd kimi qəbul etmək olar. Belə bir şəraitdə kəskin keçidlər mövqeyi tutmaqansa, dünyagörüşün tədrici dəyişilməsi və sağlam dini təsəvvürlərin formalaşmasına şərait yaradılması çox vacibdir. Hazırda Azərbaycanda bərqərar olan dini tolerantlıq, multukultural ideyalar məhz əsas Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş incə bir siyasətin davamı və məntiqi nəticəsidir.

Hal-hazırda prezident İlham Əliyev müstəqil dövlətçilik tariximizin yeni mərhələsində Azərbaycanı ilk növbədə Heydər Əliyev ideyaları əsasında idarə etməklə, həm də bu ideyaları müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə inkişaf etdirir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan müəllimi. 7 aprel 2023, s.5.
2. Cəbrayilov R. Heydər Əliyev və milli özünüdərk. Bakı: Yazıçı nəşriyyatı 2012, s.259.
3. Xəlilov S.X. Heydər Əliyev irsi, ideya varisliyi və davamlı inkişaf. Bakı: Yazıçı nəşriyyatı 2012, s. 276.
4. Mikayılov Ş. Fəlsəfə (Rhilosophy). (Ali məktəblər üçün dərslik). Bakı: 2024.
5. İsmayılov S.Yeniləşən Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat amalı idi. s.114.